

Hans Hedtofts tale

til de forenede grønlandske landsråd i Godthåb
den 4. august 1948

... Det er første gang, jeg personlig er heroppe, og det er første gang en dansk minister besøger Grønland efter besættelsen. Må jeg derfor benytte lejligheden til at takke grønlænderne for trofastheden, samhørigheden og den gode vilje, de i alle forhold har vist overfor Danmark.

Vi mindes i Danmark med taknemmelighed, at det grønlandske folk gang på gang under besættelsen, da den direkte forbindelse mellem os var afbrudt, gav udtryk for sin tillid til Danmark og for sine ønsker om genforening.

Af alle rapporter og indberetninger, jeg har fået, forstår jeg, at der er en voksende følelse for moderlandet heroppe. Dette er vi alle taknemmelige for, og ikke mindst når den giver sig udslag som f. eks. i den interesse, der vises undervisningen i dansk i de grønlandske skoler, glæder det os meget.

Men interessen for Grønland i Danmark har ikke været mindre, kan jeg forsikre Dem. Enhver, der har haft lejlighed til at følge med i dansk presse, ved, hvor meget de grønlandske spørgsmål optager offentligheden i Danmark.

Den tid, der er forløbet siden Danmarks befrielse, har adskillige gange bragt Grønlands navn frem i verdens bevidsthed.

Lad mig derfor straks sige, at det er hele Danmarks ønske at bevare og udbygge den århundredgamle tilknytning mellem Grønland og Danmark.

Danmark ønsker at bevare suveræniteten over Grønland, og al anden tale har intet med det danske folks vilje og ønske at gøre.

Og det er ligeledes hele det danske folks ønske, at den kommende tids udvikling af Grønlands økonomiske og kulturelle liv udelukkende skal have til formål at højne og forbedre grønlændernes levevilkår.

Dette er det faste grundlag, hvorpå vi i fremtiden ønsker at samarbejde om Grønlands udvikling.

Som det vil erindres, blev der i sommeren 1945 nedsat et fælles udvalg med repræsentanter for det grønlandske landsråd, den danske rigsdags grønlandsudvalg og Grønlands styrelse. Dette udvalg havde to opgaver: dels at frugtbargøre det materiale, som alle-

rede var tilvejebragt i 1939, og dels at opstille retningslinier for den fremtidige udvikling. Resultatet af dette udvalgs arbejde blev en af grønlandere og danske enstemmigt vedtaget femårsplan for udviklingen på Grønland.

Som det er fremgået af direktør Oldendows beretning her til landsrådet, er planen opfyldt for den tid, der er gået. Jeg lægger vægt på at understrege, at man fra dansk side har sat alle kræfter ind på at opfylde de givne løfter og tilsagn, og at planen som sagt til dato er opfyldt og på visse punkter endog overgået.

Danmark har påtaget sig visse forpligtelser overfor den internationale luftfartsorganisation. Vi skal i henhold til vort løfte udvide vejrmeldetjenesten på Grønland. Det betyder, at der skal bygges nye vejrmeldestationer og oprettes anlæg til dette formål i langt større omfang end forudsat i 1946. For finansåret 1948-49 betyder det, at der af de knap 14 mill. kroner, der er afsat til vor anlægsvirksomhed på Grønland, skal bruges godt 6 mill. kr. alene til vejrmeldetjenesten. Disse opgaver har naturligvis i et vist omfang indvirket på den øvrige anlægsvirksomhed her i Grønland, men så vidt det på indeværende tidspunkt kan ses, vil femårsplanen blive gennemført fuldt ud på den fastsatte tid, og Grønland vil ved denne foranstaltning få et førsteklases kommunikationssystem, som vil blive til stor nytte for landet.

Under den anden store verdenskrig er udviklingen skredet hastigt frem både her og andre steder. Det grønlandske folk er i dag mere modent end i 1939,

og fra andre lignende områder er der i de sidste ti år vundet betydelige erfaringer. Denne udvikling og dette erfaringsmateriale må naturligvis danne grundlag for Danmarks fremtidige grønlandspolitik.

Forholdene i Grønland er i støbeskeen. Store reformer er gennemført, og udviklingen nødvendiggør andre; men skal arbejdet med forbedringen af kårerne krones med held, må den grønlandske befolkning selv hjælpe til, og vi kalder derfor fra dansk side på landsrådenes og alle andre gode kræfters vilje til samarbejde.

Direktør Oldendow har nu i sin redegørelse vist, hvad der er sket, og hvilke planer der er, særlig på det sociale og kulturelle område. Femårsplanen vil her give den grønlandske befolkning adgang til at hæve sig op på højde med andre ligestillede folkegrupper.

Nu aktualiseres *det erhvervspolitiske spørgsmål*. Det er herom, diskussionen særlig drejer sig både her og i Danmark. Jeg vil derfor gerne sige et par ord herom, idet jeg betoner, at jeg ikke møder med noget færdigt program eller nogen endelig mening. Men det er vigtigt, at vi får talt ud om disse ting, både til orientering for de dansk-grønlandske myndigheder, der er afgørende for udviklingen, og til orientering for offentligheden, der er meget optaget af disse spørgsmål.

I 1946 udtalte den grønlandske delegation sig enstemmigt for, at det nuværende handelsmonopol bibeholdes, og den ønskede de hidtidige bestemmelser om besejlingsforbud og afspærring af landet opretholdt. Motiveringen herfor

Hans Hedtoft i Grønland 1948.

var, at delegationen skønnede, at „grøn-
lænderne endnu ikke var nået så vidt i
åndelig og materiel udvikling, at en åb-
ning af landet nu eller i nærmeste frem-
tid fandtes forsvarlig“.

På baggrund af den diskussion, der
føres, er der anledning til at under-

strege, at dette standpunkt indtil andet
er udtrykt, er den retningslinie, vi, der
har ansvaret for den erhvervspolitiske
udvikling, hidtil har måttet rette os
efter.

Den grønlandspolitik, Danmark har
ført gennem ca. 175 år, har været præ-

get af et ideelt ønske om at hjælpe grønlænderne til at leve og udvikles under så gode forhold, som landet muligjorde, og dette ønske har vi stadig. Spørgsmålet er derfor nu, om det er rigtigt i grønlændernes interesse på *alle* områder at fastholde afspærringen og monopolet, eller om der bør ske ændringer. I denne relation skal jeg erindre om, at netop den nævnte udvalgsbetænkning yderligere udtaler, at ophævelse af monopolhandelen og besejlingsforbudet engang jo må foretages, hvilket derfor efter min formening stadig må have i sigte under alle fremtidige arbejder. Når vi derfor skal anlægge de retningslinier, vi vil følge med den fremtidige udvikling af det grønlandske erhverv, bør vi stadig have for øje, at den vej, vi følger, fører mod dette mål ved stadig at gøre grønlænderne bedre egnede til som frie og ligeberettigede medlemmer af vort fælles samfund at udnytte de muligheder, deres land frembyder.

På baggrund af den udviking, bl. a. krigen har skabt i Grønland, er det for mig et spørgsmål, om ikke vor fremtidige erhvervspolitik i Grønland i nogen grad må føres ud fra lidt andre synspunkter end de hidtil anlagte. Målet med den fremtidige grønlandspolitik er vi jo alle enige om. Det må være at højne den grønlandske befolkning både kulturelt og materielt, men forudsætningen for, at dette fortsat kan ske, er imidlertid, at de erhvervskilder, der findes i havene ved og omkring Grønland og i landet selv, udnyttes rationelt.

Jeg ser derfor sagen sådan, at det må være vor opgave at kalde på alle gode kræfter og det initiativ, der findes her-

oppe, og søge nyt udviklet. Nu findes der ikke her i Grønland hverken fornøden kapital eller de nødvendige tekniske hjælpemidler. Er det derfor ikke en naturlig tanke at påkalde dette fra moderlandet? Det er mit indtryk, at der i danske erhvervskredse findes både vilje og ønske herom. Det store problem for mig og alle andre, der har gennemtænkt sagen, er imidlertid, i hvilken form dette kan ske, således at mulighederne udnyttes, og det garanteres, at det varigt bliver til Grønlands og grønlændernes gavn.

Hvorvidt dansk erhvervsliv f. eks. gennem et af staten kontrolleret dansk-grønlandsk kompagni skal medvirke til at bringe kapital og initiativ herop, eller om spørgsmålet alene skal løses af grønlænderne og styrelsen selv ved andelsforetagender, eventuelt med støtte fra Danmark, eller om en kombination af danske foretagender og grønlandske andelsselskaber er den vej, man skal gå, tør jeg ikke udtale mig om endnu. Men jeg vil meget gerne høre landsrådenes mening om dette afgørende spørgsmål, som vi jo kommer til at tage stilling til i den nærmeste fremtid.

Det må naturligvis være en absolut forudsætning, at nyorienteringen gennemføres som hidtil under statens tilsyn og med garanti overfor den grønlandske befolkning, at de ikke under nogen form bliver udnyttet eller ladet i stikken, hvis de erhvervskredse, der i øjeblikket er interesseret i grønlandske forhold, skulle tabe denne interesse ved et eventuelt prisfald på grønlandske produkter i lighed med det, vi kender fra tiden efter forrige verdenskrig.

Knud Rasmussen fremkom med nogle tanker om udvikling af det grønlandske erhvervsliv på andelsbasis, således at den grønlandske befolkning selv blev draget ind i arbejdet. Det er en mulighed, man sikkert ikke må lade ligge upåagtet hen. I Danmark har andelsbevægelsen jo haft en uvurderlig betydning og vist, at der på andelsbasis er en vej frem for små og svage, når de lærer samarbejdets kunst.

På det politiske område har det grønlandske folk vundet nyt land. De grønlandske kvinder har fået stemmeret; vi har i Danmark med glæde bemærket den stilling, landsrådene tog, da de anbefalede, at kvinderne fik valget og valgbarhed på lige fod med mændene, og vi tager det som et udtryk for den modenhed, grønlænderne har nået nu. Der har været nogen betænkelighed fra grønlandsk side ved denne reform. Men det er godt, at problemet er blevet løst på en sådan måde, at vi ikke står med den plet på os, at de grønlandske kvinder holdes i politisk umyndighed.

De grønlandske mænd har nu fået en ny stor opgave i at oplyse og vejlede kvinderne på det politiske område. Vi venter i Danmark, at de løser denne opgave på den bedste måde til gavn for grønlændernes eget politiske liv.

I betænkningen af 1946 udtales, at den grønlandske delegation ikke havde noget ønske om at få indført dansk lovgivning for den grønlandske befolkning. Man fandt, at den i al almindelighed ikke ville være stemmende med grønlandske interesser. Der har imidlertid i den seneste tid været talt en del både fra Grønland og i Danmark om, at man

skulle gøre den grønlandske befolkning mere ligestillet med den danske, og at man muligvis burde give Grønland en repræsentant på den danske rigsdag. Da min opgave jo er at høre landsrådenes mening om alle spørgsmål, der har betydning for Grønland, vil jeg også gerne rejse dette problem her.

Jeg har nu kort berørt de problemer, der trænger sig mest på, og vil gerne høre landsrådenes mening. Men jeg vil også gerne drøfte ethvert andet spørgsmål, som landsrådene ønsker fremført. Jeg skal kort gentage de emner, jeg har været inde på:

1) Det er problemerne på de kulturelle og sociale områder, der – såvidt jeg kan se – har fundet sin foreløbige og ret tilfredsstillende løsning i den femårsplan, der nu er ved at blive opfyldt.

2) Spørgsmålet om Grønlands økonomiske forhold og om udviklingen af de grønlandske erhverv. Denne sag må løses i enighed mellem grønlænderne og den danske regering og rigsdag.

3) Og endelig er der spørgsmål om ordningen af forholdet mellem Grønland og Danmark og om grønlændernes lokale styre og i det hele om grønlændernes stilling inden for vort fælles samfund. Hvis det ønskes, kan vi jo om disse spørgsmål nedsætte en hurtigt arbejdende kommission, der kan gennemgå og fremkomme med indstilling om alle disse afgørende problemer. Det er mig en selvfølge, at der i en sådan kommission foruden styrelses-, rigsdags- og sagkyndige repræsentanter skal være repræsentanter for det grønlandske folk valgt af de kompetente forsamlinger.

Pastor Gerhard Egede, dep.chef H. H. Koch og Hans Hedtoft, 1948.

Som jeg sagde det i min indledning: Mit besøg betyder ikke, at jeg kommer med afgjorte planer for den fremtidige udvikling.

Grønlandsudvalgets medlemmer og jeg er kommet for på Danmarks vegne at give Jer og det grønlandske folk et håndslag på godt fremtidigt samarbejde og erfare Jeres ønsker med hensyn til dette samarbejdes fremme.

Vi er i Danmark stolte og taknemmelige for den tillid og hengivenhed, I viser vort land og vore myndigheder. Vi har intet højere ønske end at gavne Grøn-

land og det grønlandske folk og uddybe vor århundredgamle forbindelse.

Jeg takker og hilser Dem og udtaler alle gode ønsker for Grønland.

Sluttelig vil jeg gerne takke for den opmærksomhed, hvormed landsrådet har hørt på min tale. Jeg forstår udmærket, hvis man ikke på stående fod vil finde det rimeligt at optage en diskussion om de tanker, jeg her har udtalt. Jeg henstiller derfor høfligt til mødets leder, at der nu drages omsorg for, at talen bliver oversat til grønlandsk, således at hvert enkelt medlem kan sætte sig ind i den.